

Izhaja vsaki četrtek,
Velja s poštnino vred in
v Mariboru s pošiljanjem
na dom
na celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . — fl. 70 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rekopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznanila se prijemajo in
plača se za navadno vrstico
če se oznanilo natisne en-
krat, 10 kr., če dvakrat,
15 kr., če trikrat 20 kr.,
in vsakokrat za kolek 30 k.

Štv. 3.

V Mariboru 20. januarja 1870.

Tečaj IV.

Spominici (memorandi) ministerski.

Po ukazu Njih Veličanstva cesarja, ste se obe spomi-
nici ministerski dale v vladnem listu (Wien. Ztg.) tiskati in
ste se dale tako občinstvu na presodbo.

Obe ste zelo dolgi, zapopadek vendar obeh kratek. —
Spomenica večine hoče, da se za zdaj naj pustijo na
stran vse nevarne poskušnje, in hoče po sedanjosti pota dalje
iti in tako upor zoper ustavo počasu uničiti. Prvo delo zoper
federalizem bi naj bila poprava volitev v državni zbor, to delo
bi naj pa vlada sama v roke vzela in ga naj nebi izročila
državnemu zboru, ker to bi bilo prenevarno. Poljakom tudi
noče nič dovoliti, ker to bi bilo tudi nevarno za Galicijo. Med
ustavo in česko deklaracijo pa tako ni mosta. Večina hoče
dokazati, da je federalizem za zdaj nevaren, ker se po njem
še ne bi napravil mir. Koncesije, ki bi zdaj nekoliko po-
magale, bi se vendar kesnej morale nazaj vzeti, zato so tudi
nevarne za državo. Česki zbor razpustiti je tudi nevarno.
Večina spomenica konča s tem, da le med seboj edino
ministerstvo more premagati vse težave.

Spomenica manjšine (Taaffe, Berger, Potocki,) raz-
vija program, kakor ga hoče izvesti, pravi, da se je raz-
por v ministerstvu začel, ko je večina hotela neposredne vo-
litve v državni zbor izpeljati brez drugih naredeb, manjšina
se je temu zoperstavljala in je hotela, naj se prej napravi
pogodba z narodi. Na nalog cesarjev je večina izdelala
program brez posvetovanja z manjšino, kar je neustavno,
ker je proti prestolnemu govoru. Manjšini se zdi nedoločena
poprava volitev v državni zbor nevarna, ker se opozicija ne
bo potolazila, temuč še oni del je poostiril, kateri je zdaj so-
deloval v državnem zboru. Če se ob enem ne da narodni
opoziciji nekoliko priznanj, se bo v popravljenih volitvah le
videlo nemško gospodstvo. Poljaki bodo nezadovoljni in bodo
zapustili državni zbor, in ž njimi tudi Slovenci in Tirolci in
Nemci bodo ostali sami. S kakimi pomočki misli večina
potreti upornost Čehov? z izjemnim stanjem se ni nič opravi-
lo. Manjšina pravi, da program večini tudi ni po mislih
večine prebivalcev. Položaj države je zarad zmirom vekših
razprtij znotraj, in tako zarad negotovosti mira od zunaj ne-
varen. Če se država ne pogodi z narodnostmi, bo državni
zbor sam na sebi razpadel. Tudi manjšina vidi, da bi dobro
bilo, če bi se volitve predrugečile, ta poprava pa bo le ta-
krat dobrodejna, kadar se osnovna postava v državnem
zastopu tako spremeni, da bo narodni opoziciji mogoče
ustavno sodelovati. Razpusti se naj zdajni nepopolni državni
zbor in vsi deželni zbori in naj se skliče nov redni državni
zbor s slovesnim izrekom, da prenaredi volitveni red in
ustavo. — Kratki zapopadek spominici pa je ta:

Spomenica večine tirja ostre naredbe, celo
izjemno stanje za Avstrijo, ona manjšina pa je
pravična za narode, in hoče, da bi se z njimi na
vsak način pogodba napravila.

Knjižica dr. Adolfa Fischhofs.

(Dalje.)

Dalje piše tako-le o

Slovincih:

Slovencev je vseh skupaj blizu 1,200.000 in sicer v Šta-
jarski 400.000 v Kranjski, 400.000 v Koroški 220.000, v Pri-

morju 220.000 in Ogerski in Hrvaški 60.000 tedaj jih je naj-
manj med avstrijsko-slovanskimi narodi. Dr. Fischhof pravi,
da Slovenci nimajo velikih prededov, ali nadjajo se slavnih
vnukov; nimajo take zgodovinske preteklosti za seboj, kakor
Poljaki in Čehi, ali vendar kažejo prav srčno na svojo si-
jajno prihodnost; po Nemcih in Italijanih mnogo trpijo, ali
čudovita osoda si je ravno Slovenca, tega drobnega sinčka
matere Slave, izvolila, da bo enkrat maščeval svoje slovenske
brate nad nemško silovitostjo. V deželnem zboru Kranjskem,
kjer so Slovenci v večini, posnemajo svoje nemške izgledе
(namreč prejšnjo nemško večino) z ono komično resnobo,
ktera bi bila smešna, če ne bi bila žalosten dokaz kratko-
vidnosti avstrijske notranje politike. Ta mladostna sila tega
narodiča pa nas ne sme motiti, da nebi videli važnosti nje-
gove, kajti Slovenci so jedro našega primorja,
kjer le ob bregovih bivajo Italijani; ako se pametno ž njimi
ravna, so močna trdnjava proti lahonstvu, in vih tega morajo
kedaj biti Avstriji velika pomoč v ilirskem trijaku.

Italijanov

je dandanas v Avstriji malo, le na jadranskem pobrezju in
v južnem Tirolskem jih je skupaj kakih 587.000 in sicer:
55.000 v Dalmaciji, 184.000 v Istriji, na Goriškem, Gradiški
in Tržaškem, 348.000 pa na južnem Tirolskem. Lahoni tedaj
niso več nevarni Avstriji. Če bi Italijani res dobili Istrijo,
se tamo nebi mogli držati, ker spada le drugim deželam in
večina stanovnikov je zmirom slavjanska, ktera se jim bo
zmirom zoper stavljala. Lože bi se Italijani ločili od južnih
Tirolecev, ker so bolj v zvezi z Italijo.

Rumunov

je v Bukovini komaj 200.000, več jih je vendar v Erdelskem
in južno-izhodnih županijah Ogerske, namreč poltretji milijon.
Madjari stiskajo tako Rumune, da še nimajo svojega zastopa.
madjarska napaka pa je ravno kriva, da imajo Rumuni so-
čutje do svojih bratov, ki vživajo svobodno gibanje v Vla-
hiji pod lastnim knezom. Ako bi bila kedaj ura nevarnosti,
se lahko obrnejo Rumuni zoper Avstrijo, ker so naslonjeni
na svoje sobrate v Vlahiji.

Ko je dr. A. Fischhof tako popisal narode avstrijske,
prišel je do tega, da Avstrija, zmes mnogovrstnih narodov,
mnogovrstnih dežel, ni enojna država tudi ne danes,
kakor ni bila nikdar. Bach in Schmerling, moža stare šole,
sta mislila krepčati Avstrijo s tem, da sta vlekla vse poli-
tično življenje v središče, t. j. na Dunaj, da s tem vendar
nista nič dosegla, se dandanes kaže celo očitno. Avstrija
ni enotna, ona je, kakor pravi Schuselka: „država več
držav, prestol več prestolov, krona več kron.“ Le v tem
velikem smislu mora Avstrija močna biti, sicer mora bi-
rati in konec vzeti.

Narodnost je klic in zahteva sedanjega stoletja;
narodni duh giblje ves svet in tudi manjše narode, ki ho-
čejo biti ravnopravni z velikimi. Le narod v otročjih letih
ali starikast pripušča, da se jemlje njegov jezik, narod pa,
ki je v možatih letih, se drži krepko svojega jezika, s katerim
se je rodil na svet in raste in s katerim tudi umreti hoče.
Neumno je, če kdo trdi, da narodno gibanje ovira napredek,
in če bi ne bilo prepira zarad jezika, da bi tedaj urno na-
predovala omika. Ako bi to res bilo, tedaj bi tudi svet mo-
ral biti le ena velika planjava, in ne smelo bi biti nobenega

morja, nobene gore itd. To kar na videz loči deželo od dežele, veže jo še le bolj skupaj, da drug drugemu daje, kar ne prideluje doma. Naj Nemci ne silijo svojega jezika drugim narodom in zlasti Slovanom ne, sicer jih silijo v panslavizem, v Rusijo. — V različnosti svojih narodov hranuje Avstrija svojo moč, v tej različnosti pa je tudi njena slabost, ako ne da vsakemu narodu popolnoma to, kar mu gre.

Da se Avstrija kot država narodov prav krepko osnuje, ne sme noben narod biti podložen drugemu, kajti nič ne žali narod bolj, kot tuje gospodstvo; čeravno bi ptujec daval podložniku svobode na kupe on ne bode maral za njo in sicer že zato ne, ker so mu dali „gospoda“. Zato mora tudi država tako osnovana biti, da je vsak narod samostojen, in ker tako imenovana federativna (zvezna) ustava daje vsakemu narodu potrebno samostojnost, zato je taka ustava edino naravna v Avstriji.

Pisatelj našteva potem imenitne može ki so se že od leta 1809 poganjali za tako sistemo, in med temi se nahaja celo tisti mož, kterega liberalci imajo za svojega malika, kteri podira cerkvene svetinje: dr. Mühlfelda; o tem pa molčijo kakor zid!

Ko je dr. Fischhof vse razmere in okoljine v Avstriji dobro pretehtal, jo primerja s Švajco. (Dalje prih.)

Gospodarske stvari.

Umni sadjorejec.

(Dalje.)

Jablane.

Sledeče jablane so posebno vredne da jih pomnožujemo, ker donajajo prav dober sad, za jed in sploh gospodarstvu velik dobiček.

1. Grafenštajnar (Gräfensteiner) raste po visokih krajih in dobro stori, samo nekoliko hoče zavetja, inace se tudi sadi po vrtih in polju. Sad v jeseni dozori, ki je jako pisan ali rudečkast, srednje velikosti, pa zlo prijeten za jed in dober za vsako rabo.

2. Rudeči jesenski kalvil (rother Herbstcalville) najraje raste po bregih in visokih krajih, sicer pa tudi v vrtih in polju dobro stori; kjer ostri vetrovi vlečejo, je to drevo posebno dobro saditi. Sad ima močno barvan, ki v jeseni dozori, in je dober za vžitek in sploh za gospodarsko rabo dostojen.

3. Pisani jesenki kalvil (gestreifter Herbstcalville) je zadovoljen z vsakim krajem, rad raste po bregih, vrtih in polju; drevo je zlo rodovitno. Jabelka v jeseni dozori, so lepo pisana, prijazne podobe, jako dobra za jed, čislana in ljubljena pri vsakem gospodarstvu za razno rabo.

4. Zimak (Winterpostof) raste po bregih, polju in ob stezah, in je jako rodovitno drevo, kterega sad v pozni jeseni dozori, in je toraj zimski, dober za vžitek še boljši za jabelčnik in sploh za gospodarski prid.

5. Rumeni angleški guldar (gelber englischer Gulderling) povsod rad raste na polju in v vrtih, ljubi nekoliko težko zemljo, če le ni mrzla. Sad je zimski, izvrstne lepote in zlahnosti, srednje velikosti, temeljno barvan; zlo dober za jed in priljubljen vsakemu gospodarstvu.

6. Sampan (Champagner — Reinette) sadi se po višinah, polju in ob stezah; drevo je velike rodovitnosti, kterega sad za zimo dozori, je srednje velikosti, nekoliko rudečkast, ki se dalj časa lahko hrani; dober za vžitek, še boljši za jabelčnik.

7. Danciški kant (Danziger Kantapfel) se sadi po višinah, vrtih in polju. Sad v jeseni dozori, je močno barvan in najkoristnejši, ker je izvrsten za jed, in ravno tako prekoredne vrednosti za razno rabo pri gospodarstvu in jabelčnik. To sadno drevo je vsega razširjenja vredno.

8. Karlovšček (Charlomovski) raste po brežinah in vrtih, je lepega odrastka, zgodnje in jako velike rodovitnosti. Sad dozori velikega srpana ali avgusta meseca; je pisan in srednje velikosti; dober za vžitek, še boljši za gospodarsko rabo.

9. Alant (Alantapfel) se sadi po bregih, vrtih in polju; drevo je jako rodovitno, in tudi v lahki peščeni zemlji rado raste. Sad je zimski, srednje velikosti, pisan; prav dober za jed, pa tudi dober za razne gospodarske potrebe.

10. Golobček rudeči zimski (rother Winter-Taubenapfel) je z vsakim krajem in lego zadovoljen, tudi po vrtih in polju rad raste; drevo je silne rodovitnosti. Sad je zimski, majhno pisan; dober za jed, in ravno tako za gospodarstvo, ki ga vsak ljubi. (Dalje prih.)

Velika izložba.

Preteklo je že 50 let, ko se je osnovalo v Gradcu kmetijsko društvo za Štajarsko; ta petdesetletnica se bode sijajno obhajala letos tudi s tem, da se bode napravila velika izložba raznih pridelkov gospodarskih, obrtniških in umetnih. Da se to ko najkoristnejše in lepše izvrši, je voljen poseben odbor, ki je že zdaj na vse strani prav marljivo delaven. Dobrotnih denarnih darov je že prišla prav velika številka in zastop mesta Gradca je v ta namen že tudi daroval 3000 gold. Upa se, da se izložbe ne bodo vdeležili samo Štajarci, temuč vsi avstrijski državljani.

Slovenski gospodarji! ndeležite se tudi vi prav obilno z vašimi pridelki te izložbe, in pokazite svetu, da tudi vi niste zaostali, temuč prav pridno napredovali v gospodarstvu.

Pri županu.

(Zbrano je mnogo kmetov.)

Brezovec. Povejte mi, kaj pa je to, ministerski grijs?

Črtič. Ministerski grijs? Vse svoje žive dni nisem nič čul o tej jedi.

Brezovec. To pa se mi res čudno zdi, ker ljudje vsak dan govorijo o njem in vsi časniki že više 6 tednov vedno pišejo o ministerskem grijsu.

Iglič. Vi morebiti hočete reči, ministerska kriza? Brezovec. No, kriza, ali grijsa, tako se nekako pravi, kaj pa je to, kriza?

Urša. To vam celo jaz vem povedati. Ko je namreč moja stara tetka nevarno bolena bila, je rekel zdravnik: Zdaj pazite, zdaj pride kriza in na to je umrla.

Brezovec (prestrašen). Tedaj bi morali vsi ministri umreti? Ali so res tako nevarno boleni?

Iglič. No nekaj tere vsakega.

Župan. Da, da! finančnega ministra tere najbolj to, da nima denarja.

Iglič. Vojnega ministra pa dalmatinska trešljika.

Črtič. Ministru notranjih zadev pa leži razsajanje delavcev v želodcu.

Brezovec. Kaj pa le manjka policijskemu ministru?

Iglič. Temu manjkajo vsi tati in tolovaji, ktere bi rad vlovil.

Brezovec. Vi se zmirom samo šalite.

Iglič. In vendar to ni več šala, temuč prav resnobna stvar.

Brezovec. Zdaj pa še le ne vem, kaj je kriza?

Iglič. To vam taki razložim. Če se, postavimo, fantje v krčmi prav tepejo, in se še ne vé, ktera stranka bo ven vržena, ali če bo morebiti krčmar vse skupaj ven vrgel, bi se to reklo kriza!

Brezovec. Ali ministri, tako veliki in pametni go-spodje se vendar ne bodo topli, kaj pa mislite?

Iglič. No, večkrat se skorej takega nekaj godi, in če se ravno ne zbadajo z noži, se vendar zbadajo s celo tankimi ospiči tako dolgo, dokler jednega ali drugega preveč doleti, ki tedaj reče, jaz nočem več med vami biti.

Brezovec. To je tedaj ministerska kriza?

Župan. To še ne celo. Jaz bom vam še to vse bolj razjasnil: Mislite si, da je cela država velik voz, h kteremu je priprazeno osem konjev, vsak konj ima svojega lastnega hlapca ki ga vodi, vsi hlapci sedijo na vozu. Zdaj pazite! Dokler so vsi hlapci enega in istega mnenja, kako bi se namreč najhitrej in najbolj varno vozili, gre dobro, in vsi lahko na vozu ostanejo.

Brezovec. More vendar drug drugemu na potu biti, Župan. Se tudi večkrat primeri, to vendar ne škodi mnogo. Če vendar eden reče: „Jaz mislim, da bo najbolje, če se peljemo po desni cesti,“ in potegne svojega konja na desno; in če drugi reče: „jaz pa hočem, da se peljemo po levi cesti,“ in potegne svojega konja na levo; če tretji reče: „peljimo se počas“ in potegne konja nazaj, in če četrti reče: „vozimo se hitro“, in začne svojega konja z bičem naganjati.